

De Sixties in het openluchtmuseum Bokrijk.

[K] **GEBAKKEN DUIVEN BOVEN DE VERKAVELING.
HET OPENLUCHTPARCOURS “DE SIXTIES”
IN BOKRIJK**

Voor de goede orde: ik, bouwjaar 1987, was er niet bij, in de jaren zestig. Wat ik over het decennium weet, is grotendeels gebaseerd op een kast vol retroplaten en biografieën van rockidolen die voor het merendeel al dood waren voordat ik werd geboren. Voorts waren er de verhalen uit (groot)moeders tijd, waarvan het merendeel eindigt met: “Dát waren nog eens tijden!” De muziek was beter, de auto’s waren beter, benzine kostte niets en sigaretten nog minder. De dieren spraken niet meer, maar het scheelde niet veel. Andere tijden, kortom. Een kans om een namiddag in de sixtiestentoonstelling van het openluchtdomein Bokrijk te gaan rondwandelen, laat ik dan ook niet aan mij voorbijgaan.

De Sixties zijn ondergebracht in het deel van het domein dat vroeger “De Oude Stad” heette. Om er te komen, doorkruis je een flink deel van het “klassieke” Bokrijk, het uit authentieke hoefvetjes

en kapellen opgetrokken dorp waar de kalender voor eeuwig op achttienhonderd-en-zoveel is blijven staan. “Onvoorstelbare toestanden uit onvoorstelbaar geworden tijden”, typeert Jeroen Brouwers deze taferelen in een essay over Cyriel Buysse. Met de jaren zestig, zo bedenk ik, zal het wel zo’n vaart niet lopen.

Alhoewel. Onderweg bots je op een CVP-verkiezingsaffiche, met daarop foto’s van een hoogspanningslijn en de betonnen woestenij van de toen gloednieuwe verkeerswisselaar in Lummen. Tijden waarin je als politicus nog massa’s stemmen kon halen door je kiespubliek een afrit van een nieuwe snelweg door de gemeente voor te spiegelen: dat klinkt ongelooflijk in hedendaagse Vlaamse oren die gonzen van het gekissebis over Uplace en Lange Wapper.

Ik mag me wel haasten. De sixties beginnen om halfdrie, zo leert mijn toegangsticket. Dat strikte aanvangsuur heeft te maken met de beschikbaarheid van elektronische pasjes aan de ingang. Bij je intrede in de sixties krijg je het paspoort van een sixtiesbewoner en volg je, aan de hand van aanraakschermen die

her en der langs het parcours staan opgesteld, het persoonlijke verhaal van je personage. Het is een techniek die ook met succes werd toegepast in het Ieperse In Flanders Fields-museum. Alleen spijtig dat mijn personage de wat kleurloze François Cools is, een brave jongen uit Brussel die aan het eind van de sixties rechten studeert in Leuven.

De eerste halte is niet toevallig een elektronica-winkel. Wanneer de rommel die je vroeger bij oma op zolder aantrof, de status van museumstuk krijgt, weet je dat een tijdperk definitief tot de geschiedenis behoort. Maar deze uitstalling van voor moderne ogen aandoenlijk ouderwetse apparatuur heb je nodig om aan de sfeer van die jaren gewend te raken. De tv, de 45-toerenplaatjes, de elektrische keukenapparatuur, ze deden in die jaren allemaal hun intrede. Dit spul, dat je nu nog hoogstens te zien krijgt wanneer vrienden het bij de housewarming trots presenteren als “vintage”, maakt je duidelijk met welke schreden het dagelijkse leven destijds moet zijn veranderd. Ook François zingt de lof van zijn transistorradio, zijn plaatjes van The Small Faces en zijn Super 8-camera.

In een oer-Vlaams interieur besef ik voor het eerst dat de jaren 1960 inmiddels toch een hele poos achter ons liggen. Het gezelschap stuit op een typemachine. Ik weet nog wat dat is, en met een beetje moeite zou ik er nog mee kunnen werken. De kleuters voor mij in de rij staan vreemd naar de Olivetti te staren, terwijl hun vader vruchteloos aan zijn kroost probeert te vertellen waar dat vreemde apparaat ooit voor moest dienen. Ik draai een blad uit mijn notitieboek in de machine en sla een letter aan: kijk, zo! Geen internet? Nee, geen internet. Ze staan er nog even verbouwereerd bij. Voor deze koters, kinderen van de recentste babyboom, is die hele twintigste eeuw onvoorstelbaar geworden.

Toegegeven, ik krijg halverwege het parcours toch ook last van een cultuurschok. Alle statistieken die je in het museum aantreft, of ze nu over huizenbezit, autobezit of reisgedrag gaan, vertonen een indrukwekkende, stijgende lijn. Onbedoeld leer je in deze tentoonstelling de “gouden” jaren zestig vooral kennen als het decennium waarin de Vlaming leerde consumeren, geruggensteund door een unieke economische *boom*. Met een mix van

optimisme en onwetendheid ontdekte men de ene “mirakeloplossing” na de andere. De schrikbarende effecten van wondermiddelen als DDT, loodverf en asbest werden pas jaren later duidelijk, en dat een filter aan het uiteinde van een sigaret de kanker niet tegenhoudt, leek anno 1960 ook nog niemand voor mogelijk te houden.

Hoe ondoordacht de groei werd aangewakkerd, zie je duidelijk in het paviljoen dat gewijd is aan bouwen en wonen. Ondanks al het vooruitgangsoptimisme waarvan het design echt geeft, mag duidelijk zijn dat er in die jaren niet echt gebouwd en geproduceerd werd met eventuele langetermijngevolgen in gedachten. Steden en gemeenten zetten blijkbaar met de glimlach de bijl in hun historische kernen om plaats te ruimen voor snelwegen, tunnels en viaducten. Op het platteland wordt verkaveld in een verschroeiend tempo. Architect Renaat Braem lijkt alleen te staan met zijn kritiek, gebundeld in het pamflet *Het leukste land ter wereld* (1968). Duurzaamheid was nog geen kernwoord van het dagelijkse leven geworden. Weinigen leken er wakker van te liggen, behalve misschien de historicus en jezuïet Karel Van Isacker in de apocalyptisch aandoende slothoofdstukken van zijn Vlaamse geschiedenis *Mijn land in de kering*.

De locatie van de sixtiestentoonstelling op het domein is een zwijgende getuige van die duistere kant van het decennium. De “Oude Stad” is niet toevallig een clustertje van oude patriciërshuizen die in de jaren zestig van de sloop werden gered in Antwerpen – de ravages die het blinde vooruitgangsoptimisme in en om Antwerpen heeft teweeggebracht, hoeven niet onder te doen voor die in Brussel. De huizen zijn de enige tastbare overblijfselen van een ambitieus plan dat ook een kerk en een heel Vlaams begijnhof naar het museum moest halen. Het zegt iets over de verwachtingen in die jaren dat de museumdirectie er destijds van uitging dat zelfs deze begijnhoven, nu Werelderfgoed, ooit onder de sloophamer zouden gaan.

Dat neemt niet weg dat het Oude Stad-gedeelte in het dorpse Bokrijk jarenlang een zorgenkindje bleef, en in de jaren negentig zelfs even de deuren moest sluiten. Nu vindt het een nieuwe bestemming. Deze oude huizen, stille getuigen van die dolle jaren van staal en beton, verdwijnen achter de façade van het zorgeloze burgergeluk waar het

decennium een patent op leek te hebben. Inclusief benzinepomp met een authentieke Ford Taunus ervoor geparkeerd.

Het zijn overwegingen die je een beetje *malgré tout* maakt, want voor het overige vertoont de sixtiesrondgang weinig weerhaakjes. Het personage op je paspoort lijkt er zich in ieder geval minder om te bekommeren. Wat “François” zoal vindt van gebeurtenissen als de Marsen op Brussel (waar hij als Brusselse Vlaming toch wel iets over gehoord moet hebben) of de splitsing van de Leuvense universiteit, waar hij net in de woeligste jaren van het studentenprotest vertoeft: geen idee. In 1972, vlak voor het uitbreken van de oliecrisis die aan de zorgeloze sixties definitief een einde zou maken, raken we zijn spoor bijster.

Dan heeft mijn compagnon meer geluk met zijn personage: de homoseksueel Rudy mag een decennium lang aan den lijve ondervinden wat het is om in de kast te blijven terwijl hetero's de seksuele revolutie prediken. Of het personage van de gastarbeider: voor hem is het een aanmerkelijk minder feestelijk decennium. Hij blijft goeddeels verstoken van de weldaden die de Vooruitgang-met-hoofdletter over Vlaanderen uitstort, en wordt geconfronteerd met een diepe cultuurkloof, armoede en vuil werk. En met dromen van de terugkeer naar een thuisland – “gasten” zijn ze zolang de mijn en de fabriek hen nodig hebben, “vreemdelingen” zullen ze worden.

Zo maakt Bokrijk als het ware de cirkel rond. Het museum plaatst het tijdperk waarin het zelf ontstond in het museum. En beklemtoont zo nogmaals zijn eigen noodzaak. De sixties liggen niet meer om de hoek. Spoedig zal het een halve eeuw geleden zijn dat mei '68 en Woodstock plaatsgrepen. De protagonisten van toen zijn al een tijd aan het uitsterven, de dappere achterblijvers zijn bejaarde mannetjes en vrouwtjes geworden, opgehitst door kinderen en kleinkinderen die zich zorgen maken over hun pensioen, de crisis, de overbevolking, de ecologische voetafdruk. “Babyboomer” is al jaren een scheldwoord.

Bokrijks sixtiesuithoek voldoet in die optiek aan de simpele behoefte om de nostalgie naar vrediger tijden bevattelijk vorm te geven. Een herkenbaar Vlaams landschap met daarboven een lucht vol gebakken duiven. Een verloren paradijsje, maar

nog niet helemaal onbereikbaar ver weg. Je kunt er nog in gaan rondwandelen.

Nu ook in de Vlaamse filmproductie de snoepjeskleuren en retrotoetsen niet van de lucht zijn (*Allez Eddy, Het varken van Madonna*, zelfs *Groenten uit Balen*), blijkt de sixtiestentoonstelling in Bokrijk het juiste museum op de juiste plaats. Dat de wereldbranden uit die periode, de crises en de achterblijvers van de economische boom een erg bescheiden rolletje spelen, het is voor een keer vergeven – hoe klein hun rol in de tentoonstelling ook is, ze worden tenminste niet uit het plaatje weggepoetst.

Met de toevoeging van deze sixtiesuithoek sluit Bokrijk aan bij zijn oorspronkelijke doelstelling: hetzelfde Vlaanderen tonen, maar dan in een andere tijd. Het is een plaats van zachtmoedige herinnering geworden, eerder dan een oord van polemieken. In het authentieke decor van de cafetaria worden de eerste Instagramfoto's op Facebook geplaatst. Het sepiafilter creëert de perfecte nostalgische illusie: even zijn wij, bange kinderen van de crisis, een deel van de sixties zoals we hopen dat ze eruit hebben gezien.

MICHIEL LEEN

www.bokrijk.be/de-sixties/
